

א"ר תפי"ז כ"ג ע"ב
ה"כ פ"ה"ט (יו"ט)

מסוּף על מה שכתוב (שמות יט) כח שם לו חק ומשפט. דשם כתיב וירדו ה' עין (שם) להמתין מר במר ע"ש. וזהו פירושו שם לו. וכמו כן אשר תשים לפניכם שצריכין לסדר המשפטים ולהמתין במדת הדרכים ודרכי.

בפסוק (שמות כא) ה-ו אהבתי את אדוני כי אשתי כי בני לא אצא הפשי כי ורצע כי את אנו ואמרו חז"ל⁷ און ששמעה לי בני ישראל עבדים כי ויפדו בה. וקשה כיון דחמי במעשה ולא בשמיעה. למה יפגמו האון. ומ"ז ז"ל תירץ בזה לפי שלא קיים מה ששמע מזוט שלא לשמוע. לכן עושין פגם באונו. ויש לומר עוד על פי דברי הוזהר פירוש בדי⁸ בפסוק (שמות כא) לחפשי חנם. חנם מן המצות ע"ש הדברים באורך. והענין הוא דבני ישראל אמרו ושם מה זי אשר יעבר ה' נעשה ונשמע. פירוש שאינם רוצין להפטר מן המצות רק מאוכזים לעולם לשמוע ולעשות רצונו יתפך שמו שעל זה נבראו וכל מגמתם לשמוע ולעשות. ואלו היו אמורים נעשה בלבד וזה נראה שמקיימים המצות בלבד לדיעות יוצא ידי חובתו כדון. אבל מדת החסיד הפנים משרת הדיון שאין די לו לצאת ידי חובתו. רק שמתלהב כל עת לקיים מצות הבורא יתברך שמו. וזה בחינת עול מלכות שמים וכתוב שם בזהו הקדוש⁹ כהווא תרוא דיהבין עליו עול להיות מוכב לעשות רצון בעליו זה עיקר וזהו מקום המצות. ולכן זה העבד הגם שזיכב לחיות כי טוב לו אצל רבו ויבול לקיים המצות כפי מה שרואה. כי אין הקב"ה בא כטרוניא עם בריותיו ו כמו כן בגלות שאין יבולין לקיים כל המצות כראוי. מכל מקום לפי מצב האדם יזכב להיות שבעלות מקיימים המוטל עליו יותר משרויה בזמן המקדש שהיה מצינו הטאים

גדלים בזמן המקדש. כי בפסם גמלא שיקראו והקב"ה מדיק עם המקיימים אליו כחוט השערה. ואון שאמרו (שמות י"ג) חז"ל ממנו ונעבדו את מצרים כי וכמו היו זכרו את הוזהר כי נמנו יא. ט' לא היו רשעים גמורים. אלא שראו שה חרך נקל לפנים לקיים. דהמטל עליהם. אבל בני ישראל נבראו לדיות מוכבים רק לשמוע דבר ה' וצריכין לעפות לגאולה כדי לדיות מוכב לקיים מצותי בכל עת. אפילו שהיה האומר אהבתי כי לא אצא הפשי פוגם בשמיעה כנ"ל. ומוכל לרמו אהבתי את אדוני פירוש כמו שכתוב (מיתוס י) ו אהבת את ה' אלקיך בכל לבבך כי וכל מאונך. וזהו שכתוב אהבתי את ה' גם באמצעות אדוני ואשתי השפחה לא אצא הפשי שמרצה עצמו עובד ה' כימי העבודת בנקל יותר. אף על פי כן אין זה מדת בני ישראל רק לשמוע תמיד דבר ה'. לכן כתיב ורצע את אנו:

בפסוק (שמות כג) י-יב ששת ימים תעשה למען ינוח כ"י ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. רמו שהמקיים השבת באלו קיים כל התורה ומצותו. ובאור חז"ים¹⁰ פירוש כי כל מצוה מתקן אבר מיוחד לכן צריכין לקיים כל המצות כדי להיות נשמרים כל האברים. וזה שכתוב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וכמו כן בשמירת שבת כיון ששקול בכל המצות נשמר כל האדם. וכן אמר מ"ז ז"ל כי המצות שאמרו חכמים ששקולין ככל המצות היינו שמתקנים כל האדם. ובאמת על ידי השבת וזכין לקיים כל המצות. ולכן יתכן לפרש כי למען נמשך גם על הפסוק ובכל אשר אמרתי כי. פירוש

7 תחומא בשלה כ"י.
8 קדוש כ"י ע"כ. עין שנת חז"ל הערה ז.
9 חז"ל ה"ק ע"כ. עין שנת חז"ל הערה ז.
10 ימיו עול מלכות שמים אלא כהוא תרוא דיהבין עליה עול במקיימיה סב ללפא ואי לא קבל עול הוה עול לא עבד מילי. (וזהו ה"ג ק"י ע"כ).

11 ע"ז ג ע"כ.
12 סטרי פטום קלה. פטום יג ע"כ. קדרי א י"א.
13 נפחת קבא ע"כ. נמד כ"י.
14 ידו שלמו כ"כ פ"א מדת נדיים פיג מינו שמיר בה. י"ג.
15 וזהו ח"כ. פ"א ע"כ. שם ע"כ.
16 אור הדינים פטום כ"י. י"ג ר"ה וכל אשר אמרתי.

כל חי וגם בעשרת הדברות כתיב (שם י"ג) וירד ה' על הר סיני כי הוא בחינת ירידה מה שנתלבש אור התורה באלה הדברות. ואחר כך נתפשט עוד יותר לאלה המשפטים כי לפניהם. שהוא המשפט שבין אדם לחבירו כי חבל נברא בתורה וכמו כן צריכין להמשיך אור התורה בכל הדברים כמו שכתוב בזהו הקדוש ואחוני בפסוק (ויקרא י"ג) ודברתם עם שירת הנחמה כל הדברים עם דברי תורה ע"ש. וזה דרמו במודשי כל מקום שנאמר אלה פסל הראשונים אלה חולדות שמים אלה פסל הראשונים אלה ובהו שלא נעשה מהם חולדות ע"ש. פירוש דכתיב (בראשית א) כי בראשית ברא אלקים עלה במחשבה לבראות במדת הרין וראה שאין עולם מתקיים בדין. ולכן נשאר זהו וברו שלא היו מתקנים שהיו הסינים שנמשכו מכה מדת הרין כידוע. ובתורה כתיב גם כן (שמות כ) וידבר אלקים כי אף על פי כן נתקן עתה המשפטים שהוא במדת הרין על ידי התורה שהוא מה שהוקדם מדת הרחמים ושחפה למדת הרין לכן כתיב כאן ואלה מוסף שנתקן גם בחינת חז"י. ובדאו. והמשפטים הם בחינת מדת הרין. ותשים לפניכם שבבחי בני ישראל להמתיק ודעו. וזהו שכתוב (הגלים ע"ג) ה' משפט וצדקה ביעקב אהר עשית שבני ישראל מתברין משפט וצדקה. וזהו שכתוב במדרשי

בגלי אורחא וליקא גמיה ביד כמה דאמריין וליקא גמיה באורחי דאורייתא ומא אירו כמה דיעקב ליהוין לקיבא. לעלמא. גלמא בעי לצלאה לסאריה ועלמא מנתון מלי דאורייתא. יגשכבין לוסרוא גמיה גמילו דמאריה בקדשה עמיה דלא שחבת חזקן לקליה דמאריה. ובקמין למיהב חשבון לסאריה דאורייתא משעתי דזא בכמה חשבון אשתכח קמי מאריה וקיימא כיון הוא עביר עמיה חסר נאחבי לוי למפיה. וזהו ה"ג. רש"י ע"כ.
7 ד"א ואלה המשפטים. וכל מקום שכתוב שכתוב נאלה משפטים על הראשונים. וכל מקום שכתוב אלה פסל בתיבא. ומה פסל שהיה בראש שמם ואין היה משתל בדם ולא היו עינים עליו וזהו מתיין לתורה ובחי כיון שהיא שמם ואין אלו לפני. אמר אלו חולדות. לפיכך אלה חולדות ושמים וארץ. אבל הראשונים לא היו חולדות (שמיר ל. יג).
8 רש"י בראשית א. ר"ה וברא אלקים. ע"כ. מ"ז י"ג. טו.
9 שמיר ל. יג.

[תרגום]

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם
(שמות כא) א מוסף על הראשונים
מה אלו מוספי כ"י. כי התורה נעלמה מעיני

14 ירושלמי בתורה פ"א מ"ד. נדיים פיג מינו שמיר בה. י"ג.
15 וזהו ח"כ. פ"א ע"כ. שם ע"כ.
16 חז"ל ר"ה ששת ימים. תרמי ד"ה ואלה; דהמטי ר"ה בפסוק.
17 יזכר אשר אמרתי לכם תשמרו לעשות כל מצות עשה באורחי. שכל שמירה שחורה אורחה היא במקום לאור רש"י שפוח כ"י. ר"ה וכל.
18 ברבות כ ע"כ. שבעות כ ע"כ.
19 שמיר ל. ג.
20 כ"ד א. א. וזהו חז"ל. ה ע"כ.
21 י"ז וירדתי בסי כל מלין דאורייתא כל חז"ל אורחא ליה בלחודי. ודברתי עם חסיד. פטמי ליה. אלא בעי בני לאורחא ברפיה ברו לאורחא. רמזה דלא יסיר לפניה ולשמאלא. כשמתן בתיבין. לאורחא גמיה בכינות בארץ. משה ובאורייתא וליקא גמיה בני ביניה לאורחא גמיה עמון בנתו ובחור לאו ט"ל דודלו במי כיהי חז"ל. וכל עובדי בכיניה בארץ הקטא. וכלמתן כרדי. לאורחא